

УДК 330. 322

Д.Л. ЯЩУК

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

РЕАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК СПОСІБ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ І ДЖЕРЕЛ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ

Розглядаються проблеми використання реальних інвестицій як способу відтворення основного капіталу підприємств та виявлені основні джерела їх фінансування.

Рассматриваются проблемы использования реальных инвестиций как способа воспроизводства основного капитала предприятий и выявлены основные источники их финансирования.

The problems of real investment as a means of reproduction of capital companies had described and found the main sources of funding.

Ключові слова: реальні інвестиції, основний капітал, джерела фінансування.

В теперішніх умовах фінансово-економічної кризи та ринкової економіки, мабуть однією з найважливіших проблем, що стоять перед будь-яким підприємством, є проблема залучення ресурсів під фінансування нових або підтримку вже наявних у неї інвестиційних проєктів або, іншими словами, залучення реальних інвестицій для відтворення своїх основних фондів. Ця проблема особливо актуальна в наш час в умовах надмірної зношеності основних виробничих фондів у багатьох галузях вітчизняної економіки.

Формуванню позитивного інвестиційного клімату в Україні заважають наявність адміністративних аспектів регулювання інвестиційної діяльності, недосконала законодавча база, політична нестабільність у країні та низький рівень захищеності інвесторів. Вирішення саме цих питань сприятиме істотному поліпшенню інвестиційного клімату в Україні та збільшенню обсягів реальних інвестицій у відтворення основного капіталу підприємств.

Питання фінансування інвестиційної діяльності підприємств, зокрема відтворення основних фондів, досліджувалися багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими, зокрема такими, як Орлова Е.Р [1], Лапуста М.Г., Мазурина Т.Ю., Скамай Л.Г. [2], Музиченко А.С. [3] та багато інших.

Мета статті полягає у висвітленні проблеми реальних інвестицій як способу відтворення основного капіталу підприємств та виявленні основних джерел їхнього фінансування.

Для подальшого висвітлення поставленої проблеми нам потрібно більш детально розглянути, що ж таке реальні інвестиції.

Реальні інвестиції складають основу інвестиційної діяльності організації. Вони являють собою вкладення капіталу у відтворення основних засобів (нове будівництво, розширення, реконструкція, технічне переозброєння, модернізація, оновлення основних видів устаткування); в інноваційні нематеріальні активи; у приріст запасів товарно-матеріальних цінностей і в інші об'єкти інвестування, пов'язані зі здійсненням виробничої діяльності підприємства або поліпшенням умов праці та побуту його персоналу.

Зазначені напрями інвестування характеризують собою форми реальних інвестицій, а співвідношення витрат (вкладень) за цими напрямками називають відтворювальною структурою реальних (прямих) інвестицій.

Так, до нового будівництва відносяться витрати зі спорудження об'єктів на нових майданчиках. До нового будівництва підприємство вдається при кардинальному збільшенні обсягів своєї операційної діяльності в майбутньому періоді, її галузевої, товарної, регіональної диверсифікації.

Роботи з будівництва об'єктів, споруд виконуються або безпосередньо силами господарських організацій, що здійснюють капітальні вкладення (господарський спосіб будівництва), або спеціальними будівельними та монтажними організаціями за договорами із замовниками (підрядний спосіб будівництва).

Розширення являє собою будівництво других і наступних черг організації, додаткових виробничих комплексів і виробництв, спорудження нових або розширення існуючих цехів основного призначення.

Реконструкція – це повне або часткове переобладнання і переулаштування організації без будівництва нових і розширення діючих цехів основного виробничого призначення, допоміжних служб. В результаті реконструкції досягаються збільшення обсягу виробництва на базі нової, більш сучасної технології, розширення асортименту або підвищення якості продукції, поліпшення її конкурентоспроможності на ринку. Реконструкція може здійснюватися і з метою зміни профілю підприємства і організації виробництва нової продукції на наявних виробничих площах.

Технічне переозброєння являє собою комплекс заходів щодо підвищення технічного рівня окремих дільниць виробництва, агрегатів, установок шляхом запровадження нової техніки і технології, механізації та автоматизації виробничих процесів.

Модернізація представляє собою інвестиційні операції, пов'язані з удосконаленням і приведенням активної частини виробничих основних засобів до стану, відповідне сучасному рівню здійснення технологічних процесів, шляхом конструктивних змін основного парку машин, механізмів та обладнання, що використовуються підприємством в процесі виробничої діяльності.

Оновлення окремих видів устаткування являє собою комплекс заходів, пов'язаних із заміною (у зв'язку з фізичним зносом) або доповненням наявного парку устаткування окремими новими його видами, не міняють загальної схеми здійснення технологічного процесу.

Інвестиції в нематеріальні активи (інноваційні інвестиції) – це в основному вкладення в нематеріальні активи, що забезпечують впровадження наукових і технічних розробок у виробництво і соціальну сферу, тобто це вкладення капіталу в нововведення, які призводять до кількісних і якісних поліпшень виробничої діяльності [1].

Інвестування приросту запасу товарно-матеріальних цінностей являє собою вкладення підприємства в розширення обсягу використовуваних оборотних виробничих активів (фондів), що забезпечують тим самим необхідну збалансованість у використанні оборотних і оборотних активів в результаті здійснення інвестиційної діяльності. Необхідність цієї форми інвестування пов'язана з тим, що будь-яке розширення виробничого потенціалу, що забезпечується розглянутими формами реального інвестування, визначає можливість випуску додаткового обсягу продукції. Однак ця можливість може бути реалізована тільки при відповідному збільшенні обсягу використання окремих видів товарно-матеріальних запасів (матеріальних оборотних активів) організації.

Інвестиційна діяльність організацій може здійснюватися за рахунок наступних основних джерел:

- власних фінансових ресурсів і внутрішньогосподарських резервів інвесторів (чистий прибуток, амортизаційні відрахування);
- позикових коштів інвесторів (інвестиційний банківський кредит, позики інших організацій, облігаційні позики та ін.) Так, залучення позикового капіталу у формі випуску та розміщення облігацій забезпечує організації такі переваги:

а) випуск та розміщення облігацій не призводить до втрати контролю над управлінням підприємством;

б) облігації можуть бути емітовані при відносно невисоких фінансових зобов'язаннях за відсотками;

в) облігаційні позики дозволяють залучити значні обсяги коштів

зовнішніх інвесторів з набагато меншим ризиком для останніх внаслідок забезпеченості майном компанії-емітента;

г) витрати емітента, пов'язані з випуском та обслуговуванням облігаційних позик, дозволяють зменшити базу оподаткування.

Разом з тим не слід забувати про те, що облігаційні позики є жорстке зобов'язання і їх розміщення може посилити фінансові ризики компанії. Крім того, щодо облігацій встановлено цілий ряд законодавчих обмежень, а невиконання зобов'язань по облігаціях тягне застосування судової процедури.

- залучених фінансових коштів інвесторів (кошти, отримані від емісії акцій, пайових та інших внесків юридичних і фізичних осіб до статутного капіталу, лізинг);

- грошових коштів, що надходять у порядку перерозподілу з централізованих інвестиційних фондів, концернів, асоціацій, фінансово-промислових груп і інших об'єднань підприємств;

- коштів державного бюджету, що надаються на безоплатній та платній основі; коштів бюджетів суб'єктів держави, місцевих бюджетів (субсидії, інвестиційний податковий кредит, бюджетні інвестиції та т. п.).

Так, субсидії юридичним особам – це бюджетні кошти, що надаються на безоплатній та безповоротній основі з метою відшкодування витрат або недоотримання доходів у зв'язку з виробництвом (реалізацією) товарів, виконанням робіт, наданням послуг.

Найбільш важливою формою податкового кредиту є інвестиційний податковий кредит, що застосовується з метою стимулювання інвестицій.

Згідно з Законом України «Про внесення змін до деяких законів України з метою підтримки наукової і науково-технічної діяльності» інвестиційний податковий кредит – це відстрочка сплати податку на прибуток, що надається суб'єкту підприємницької діяльності на визначений строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм з наступною компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку через загальне зростання прибутку, що буде отриманий згідно з чинним законодавством внаслідок реалізації інноваційних програм [5].

Інвестиційний податковий кредит може бути наданий з податку на прибуток (дохід) організації, а також з регіональних і місцевих податків на термін від одного року до п'яти років на такі потреби:

- а) проведення організацією науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт або технічного переозброєння власного виробництва, в тому числі спрямованого на створення робочих місць

для інвалідів або захист навколишнього середовища від забруднення промисловими відходами;

б) здійснення організацією впроваджуваної або інноваційної діяльності, у тому числі створення нових або вдосконалення застосовуваних технологій, створення нових видів сировини або матеріалів;

в) виконання організацією особливо важливого замовлення по соціально-економічному розвитку регіону або надання нею особливо важливих послуг населенню.

Інвестиційний податковий кредит надається на підставі заяви організації і оформляється договором встановленої форми між відповідним уповноваженим органом і цією організацією.

Отримавши кредит, підприємство зможе зменшувати податкові платежі протягом терміну діючого договору. А це відбувається до тих пір, поки несплачений податок не стане рівним сумі кредиту. При цьому в кожному звітному періоді суму податку не можна знижувати більш ніж на 50%. Згодом підприємство зобов'язане виплатити кредит і нараховані відсотки.

Основним джерелом інвестицій в основний капітал для українських підприємств як і раніше залишаються власні кошти (прибуток і амортизація). Правда, в останні роки спостерігається тенденція (хоча і неясково виражена) скорочення частки власних і деякого збільшення частки залучених коштів у їх фінансуванні (таблиця) [4], що в першу чергу відображає нестійкість фінансового становища підприємств і організацій, а саме залучення коштів від кредитів банків та інших позик, що становило 20611 млн. грн. та 16176 млн. грн. населення на індивідуальне житлове будівництво у 2010 р. Звичайно в порівнянні з власними коштами підприємств та організацій, 83997 млн. грн., не багато, але теж досить суттєво.

Аналізуючи цю таблицю, можна сказати, що джерела фінансування інвестицій в основний капітал підприємств щорічно зростали до 2008 р., але потім у зв'язку з фінансово-економічною кризою 2009-2010 рр. загальні показники інвестицій в основний капітал істотно знизилися майже до рівня 2006-2007 рр. і становили в порівнянні з піковим 2008 р. 151777 млн. грн. у 2009 р. і 150667 млн. грн. у 2010 р. відповідно.

Отже, виходячи з усього вищенаведеного можна сказати, щорічні інвестиції як спосіб відтворення основного капіталу підприємств на сьогодні є дуже важливими, адже вони складають основу інвестиційної діяльності організацій.

Так, основним об'єктом реального інвестування є основні засоби або матеріальні активи, які підприємство утримує з метою викорис-

Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування
(Статистичний щорічник України за 2010 р.)

Роки	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
У фактичних цінах, млн. грн.								
Усього	51011	75714	93096	125254	188486	233081	151777	150667
у тому числі за рахунок коштів державного бюджету	3570	7945	5077	6846	10458	11576	6687	9479
коштів місцевих бюджетів	2095	3544	3915	5446	7324	9918	4161	4357
власних коштів підприємств та організацій	31306	46685	53424	72337	106520	32138	196019	83997
кредитів банків та інших позик	4196	5735	13740	19406	31182	40451	21581	20611
коштів іноземних інвесторів	2807	2695	4688	4583	6660	7591	6859	3429
коштів населення на будівництво власних квартир (кв. м.)	-	-	-	7019	9879	9495	4792	4653
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	1822	2577	3091	5110	8549	11589	5502	16176
інших джерел фінансування	5215	6533	9161	4507	7914	10323	6176	7965

тання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Також, проаналізувавши дані статистичного щорічника щодо інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування, ми зробили висновки, що основним джерелом інвестицій в основний капітал для українських підприємств як і раніше залишаються власні кошти (прибуток і амортизація).

1. Орлова Е.Р. Інвестиції. – М.: Омега-Л, 2003. – 116 с.
2. Лапуста М.Г., Мазурина Т.Ю., Скамай Л.Г. Финансы организаций (предприятий). – М.: ИНФРА-М, 2011. – 575 с.
3. Музиченко А.С. Інвестиційна діяльність в Україні. – К.: Кондор, 2005. – 406 с.
4. Інвестиції та будівельна діяльність. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України, 2010 р. – 642с.
5. Про внесення змін до деяких законів України з метою підтримки наукової і науково-технічної діяльності: Закон України від 1 грудня 1998 р. № 285-XIV.

Отримано 26.03.2013

УДК 332.1: 001.89

Г.В.ТЕРЕЩЕНКО, канд. екон. наук
Одеський державний аграрний університет

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

На основі тенденцій інноваційного розвитку та аналізу сучасного стану економічного розвитку в Україні розглянуто кластерну теорію та можливості її впровадження в регіонах країни.

На основе тенденций инновационного развития и анализа современного состояния экономического развития в Украине рассмотрена кластерная теория и возможности ее внедрения в регионах страны.

Based on trends in innovation development and analysis of current economic developments in Ukraine are considered cluster theory and the possibility of its implementation in the country.

Ключові слова: інновації, конкурентоспроможність, інноваційно-промислові кластери.

XXI ст. ознаменувалося нарощуванням темпів розвитку економіки країн, процесами глобалізації, конкуренції між світовими лідерами. В цих умовах ключем до процвітання держави стають інновації, впровадження яких дозволяє продавати високотехнологічні товари та послуги на світовому ринку.